

МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ КИТАЄМОВНОЇ ФОНЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ

Анотація. У статті виділені та охарактеризовані основні методичні принципи навчання студентів-синологів фонетики китайської мови на початковому рівні мовної підготовки. Розглянуто і обґрунтовано важливість використання запропонованих методичних принципів у процесі навчання та їх роль у формуванні відповідних фонетичних знань, вмінь та навичок, які своєю чергою, є ключовими й у формуванні загальної мовної компетентності студентів та відіграють важливу роль у порозумінні з носіями мови. Підкреслюється важливість вивчення фонетики у мовленевому потоці, здійснення порівняльного аналізу фонетичних систем, послідовне навчання та поєднання вимови та розуміння фонетичного процесу. Запропоновані методичні принципи можуть бути використані викладачами у процесі навчання студентів фонетики китайської мови.

Ключові слова: методичні принципи навчання фонетики китайської мови, методика викладання східних мов, компоненти навчання фонетики китайської мови, формування китаємовної фонетичної компетентності, викладання фонетики китайської мови.

Pereloma Tetiana

Taras Shevchenko National University of Kyiv

METHODOLOGICAL PRINCIPALS OF FORMING THE CHINESE PHONETIC COMPETENCE

Summary. The article highlights and describes the main methodological principles of teaching synologists of Chinese language phonetics at the initial level of language training. It is considered and substantiated the importance of using the proposed methodological principles in the learning process and their role in the formation of the corresponding phonetic knowledge, skills and abilities that, in turn, are key in shaping the general language competence of students and play an important role in understanding the native speakers. The author highlights the following principles: the principle of integrity of teaching, the functional-communicative principle, the principle of "first listen - then say", the principle of simulation and theoretical guidance, as well as the principle of combining short-term concentration with long-term requirements. Moreover, article emphasizes the importance of studying phonetics in the speech stream, the implementation of a comparative analysis of phonetic systems, sequential learning and the combination of pronunciation and understanding of the phonetic process. Proposed methodological principles can be used by teachers in the process of teaching Chinese phonetics to speakers of other languages. As the studying of phonetics is one of the most important steps in the formation of the Chinese language competency, the teacher's ability to select and use methodological principles in accordance with knowledge, skills and abilities of students plays an important role in the further formation of the Chinese phonetic competence at the higher levels of language training. All the methods mentioned in the article were used during the classroom and proved to be effective.

Keywords: methodological principles of teaching phonetics of the Chinese language, teaching methods of oriental languages, components of studying phonetics of the Chinese language, formation of Chinese phonetic competence, teaching of Chinese phonetics.

Постановка проблеми. На сьогодні, методика викладання східних мов, зокрема китайської, в Україні ще перебуває на етапі розвитку. Викладання китайської мови студентам, які тільки вступили до університету, є складним та відповідальним процесом, адже викладач формує в студентів базові знання, вміння та навички володіння мовою. Для навчання фонетики китайської мови, на жаль, заплановано недостатню кількість годин, саме тому викладач має визначити основні принципи, методи та компоненти, які мають бути використані в процесі викладання фонетики на початковому рівні мовної підготовки.

Аналіз досліджень. Питанням навчання фонетики китайської мови та різноманітним методам формування фонетичної компетентності присвятила свою статтю Савченко А.С. [1]. Вона виокремила такі основні методи викладання фонетики китайської мови: вивчення фонем без посилення на ієрогліфіку, вивчення фонетики у процесі мовлення, морфемно-мовленнєвий

комбінаторний метод викладання фонетики, і метод експрес-навчання та метод навчання за схемою від складного до легкого. Усі ці методичні прийоми широко використовуються викладачами в процесі навчання студентів-синологів фонетики китайської мови.

У Китаї викладачі активно впроваджують та застосовують різноманітні методи навчання, які висвітлюють у працях з викладання китайської мови як іноземної.

Мета статті розглянути основні методичні принципи, які мають бути застосовані у процесі навчання фонетики китайської мови, а також проаналізувати ефективність цих принципів.

Виклад основного матеріалу. Фонетика – це основний інструмент комунікації та оболонка мови. Відсутність фонетики означає відсутність мови. Важливість самої фонетики обумовлює важливість формування у студентів фонетичної компетентності, оскільки посередництвом вербального вираження думок можна визначити ефективність її спілкування з іншими [2, с. 389].

Опанування фонетики є одним із найскладніших у процесі вивчення китайської мови. Під час навчання студенти повинні долати велику кількість труднощів, а це уповільнює вивчення мови.

Викладання фонетики китайської мови повинно базуватися на використанні ряду компонентів, які притаманні системі навчання китайської мови, а також низці знань, вмінь та навичок, якими має володіти кожен викладач китайської мови, для того, щоб процес навчання мови був найбільш ефективним.

Викладач китайської мови має володіти такими вміннями та навичками:

1. Навички та вміння відтворення. Бути спроможним правильно та чітко відтворювати звуки китайської мови є одним з найважливіших завдань викладача. Оскільки студенти насамперед наслідують викладача, його вимова має бути чіткою та наслідувати стандартний варіант (путунхуа), без додавання діалектичних забарвлень. Саме правильна вимова викладача є запорукою формування фундаментальної фонетичної бази студентів, адже викладач стає основним прикладом студентів в процесі опанування китайської мови.

2. Навички та вміння розрізняти звуки. Такі навички та вміння допомагають викладачеві не тільки розуміти носіїв мови, а і диференціювати правильність вимови студентів та виправляти їхні помилки. Це, насамперед, потребує міцних знань, вмінь та навичок викладача, а також наявності в нього аналітичних здібностей. Здатність вчасно помітити і виправити помилки студентів на початковому рівні вивчення мови допомагає уникнути труднощів та помилок на вищих рівнях володіння мовою.

3. Навички та вміння аналізувати звуки та помилки. Найголовнішим завданням викладача є не просто почути відтворення звуків, а й швидко та ефективно проаналізувати вимову студентів. Викладач має швидко відреагувати на помилки студентів, знайти джерело помилок та вчасно виправити.

Кожен викладач використовує різноманітні методи та засоби навчання в процесі викладання китайської мови. Ідеальної методики викладання мови не існує, проте можна розглянути основні методичні принципи, яких треба притримуватись при викладанні та які можуть інтегруватися в різних методиках. Китайські дослідники виокремлюють такі методичні принципи: принцип цілісності викладання, функціонально-комунікативний принцип, принцип «спочатку слухай – потім кажи», принцип імітації та теоретичного керівництва, а також принцип поєднання короткострокової концентрації з довгостроковими вимогами [2, с. 393].

1. Принцип цілісності викладання. Викладач має чітко визначати мету, зміст та методи навчання, і все це вимагає цілісності та узгодження між собою. Викладач має співвідносити не тільки методи, а й зміст навчання на різних етапах вивчення мови, враховуючи особливості сприйняття мови студентами. Викладач має проаналізувати співвідношення вищезазначених елементів у навчанні та сформувати цілісну систему навчання – скажімо, враховувати рівень знань, вмінь та навичок студентів і відповідно до цього рівня здійснювати добір навчального матеріалу

і готувати практичні завдання, аби процес викладання був максимально ефективним.

2. Функціонально-комунікативний принцип. Найважливішою функцією мови є комунікація, фонетика – це головний інструмент мови, вона реалізує цей важливий етап комунікації. Дотримуючись функціонально-комунікативного принципу викладання, викладач має добирати вправи, які не лише будуть спрямовані на повторення матеріалу, а й матимуть певний зміст. Слова та речення у таких вправах мають бути із переліку найчастотнішої лексики побуту та повсякденного життя студентів. Наприклад, під час занять можуть бути використані аудіо та відеоматеріали, що були записані носіями мови на певні побутові теми – «їжа», «меблі», «знайомства» тощо.

3. Принцип «спочатку слухай – потім кажи». Щоб зрозуміти мову потрібно вміти чітко розпізнавати та диференціювати акустичні особливості мови, що є важливим компонентом фонетичної системи мови. На початковому етапі навчання викладач може запропонувати студентам аудіо-записи китайської мови аби студенти могли самостійно проаналізувати почуте та сформувати власне сприйняття мови. Завдяки повторній стимуляції їм пропонують зберегти ці особливості у власній перцептивній системі для формування міцної основи сприйняття мови та здатності її відтворення. Саме тому на початковому етапі навчання можна не поспішати із тренуванням вимови студентів, а давати їм можливість більше слухати, робити з ними завдання, що базуються на аналізі прослуханого матеріалу. Розрізнення почутого є передумовою становлення правильної вимови. Якщо студент не може проаналізувати почутий матеріал, не може відрізнити правильну вимову від помилкової, то, відповідно, не зможе й самостійно правильно відтворити звуки.

4. Принцип імітації та теоретичного керівництва. Цей принцип має зв'язок із характеристикою самої мови. Вивчення мови та особливостей лексики і граматики мають базуватись не на простому запам'ятовуванні, а на аналізі почутого та його імітації. Спочатку вуха мають чітко розрізняти почуте, а лише потім мовленнєвий апарат може правильно відтворити його. Після цього, шляхом систематичного повторення почутого матеріалу, студент може виробити в собі мовленнєву звичку. Аби студенти змогли уникнути поширених помилок та змогли імітувати слова, що викликають труднощі під час вимови, необхідні теоретичні вказівки від викладача. Таке теоретичне керівництво допоможе студентам вчасно виправити помилки.

5. Принцип поєднання короткострокової концентрації з довгостроковими вимогами. Вивчення будь-якої мови починається із вивчення фонетики, це обумовлено позицією та роллю фонетики в системі мови. Багато Китаємовних джерел не мають окремого розділу для вивчення фонетики, проте у викладанні китайської мови як іноземної обов'язковим є становлення індивідуального етапу вивчення фонетики для забезпечення ефективного результату. Фонетику китайської мови неможливо опанувати за короткий проміжок часу, адже навіть у студентів із високим рівнем володіння мови можуть виникнути труднощі під час вимови. Саме тому у процесі

вивчення фонетики китайської мови викладачі мають не тільки чітко розставляти акценти під час короткострокової концентрації, а й наголошувати, що вивчення фонетики – це довгостроковий процес, який постійно супроводжує курс китайської мови. Спостерігаючи за викладанням китайської мови як іноземної на сучасному етапі, можна помітити, що вивченню фонетики на початковому рівні мовної підготовки приділяється недостатньо часу. Викладачі китайської мови передусім мають усвідомити важливість викладання фонетики на кожному з етапів вивчення мови, а тому приділяти багато часу вивченню фонетики в процесі аудиторного навчання.

Китайський дослідник Лін Хайян виділяє чотири основні принципи, яких, на його думку, слід притримуватись у викладанні китайської мови як іноземної: вивчення фонетики у мовленнєвому потоці, здійснення порівняльного аналізу для висвітлення ключових моментів та труднощів, послідовне навчання, поєднання вимови та розуміння [3]. Розглянемо їх детальніше.

1. Вивчення фонетики у мовленнєвому потоці. Люди, що вивчають китайську мову як іноземну, переважно дорослі, які володіють непоганими аналітичними навичками. При викладанні мови – розділення складів на фонемі та виконання монофонічних тренувань є ефективним методом навчання. Багато спілкуючись іноземною мовою, можна потрапити в таку ситуацію: коли носій мови вимовляє слово, розділяючи фонемі, дуже часто його важко зрозуміти, але коли при вимові слова мовець поєднує фонемі і промовляє їх у реченні його можна відразу ж виділити у потоці мовлення.

2. Здійснення порівняльного аналізу для висвітлення ключових моментів та труднощів є ще одним ефективним методичним принципом навчання, адже труднощі вимови насправді мають долатися на практичних заняттях. Зазвичай, після порівняльного аналізу найскладнішою частиною у вивченні фонетики є апроксимований звук у фонетичних системах рідної та китайської мов. Наприклад, ініціал «sh» дуже близький за ви-

мовою до української приголосної «ш». Вперше почувши цей звук, студент одразу ж проведе паралель між ними і буде вимовляти китайський ініціал подібно до приголосної наявної в українській мові, тобто прослідковується явище мовної інтерференції. Така паралель може допомогти студентам швидше опанувати даний звук, але й може закріпити неправильну вимову у результаті абсолютного порівняння. В цьому випадку, викладач має співвідносити обидва звуки та підкреслити їхню відмінність.

3. Послідовне навчання. Під час навчання викладач не повинен дотримуватися чіткого порядку вивчення звуків китайської мови. Навчання студентів може проходити у порядку «від простого до складного», що полегшує процес вивчення мови на початковому рівні мовної підготовки.

4. Поєднання вимови та розуміння. «Розуміння» стосується мовної системи китайської мови, а також місця і способу творення звуків. Опанування мови потребує постійного відтворення, яке базується на розумінні матеріалу, що відтворюється. Апроксимована імітація звуків без керівництва викладача може вплинути на ефективність навчання.

Висновки. Керуючись основними методичними принципами навчання, а саме – принцип цілісності викладання, функціонально-комунікативний принцип, принцип «спочатку слухай – потім кажи», принцип імітації та теоретичного керівництва, а також принцип поєднання короткотермінової концентрації з довгостроковими вимогами викладач може підвищити ефективності навчального процесу та на досягнення максимального результату у формуванні китайської фонетичної компетентності студентів.

Навчання фонетики китайської мови є одним з найважливіших етапів у формуванні китаємовної компетентності студентів. Вміння викладача робити добір та використовувати будь-який методичний принцип відповідно до знань, вмінь та навичок студентів відіграє важливу роль у подальшому формуванні китаємовної фонетичної компетентності на вищих рівнях мовної підготовки.

Список літератури:

1. Савченко А.С. Сучасні підходи до навчання фонетики китайської мови. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка та психологія. 2012. № 36. С. 92.
2. 听说教学方法与技巧/胡波著. – 北京: 北京语言大学出版社, 2014.2 (2016.9 重印), 160千字
3. 林海燕 《现代交际》2012年第10期; <http://fanwen.jianlimoban.net/687686/>

References:

1. Savchenko A.S. (2012). Suchasni pidhody do navchannya fonetiki kitauskoyi movy [Modern techniques of teaching Chinese phonetics]. Scientific notes of the Vinnitsa State Pedagogical University named after Mikhail Kotsiubynsky. Series : Pedagogy and Psychology, Issue 36, 92 p. (in Ukrainian)
2. Hu Bo (2016). (2016.9 reprint) Ting shuo jiaoxue fangfa yu jiqiao [Teaching methods and techniques of speaking and listening]. Beijing : Beijing Language and Culture University Press. (in Chinese)
3. Lin Haiyan (2012). Xian dai jiaoji [Modern Communication], No. 10. Available at: <http://fanwen.jianlimoban.net/687686/> (accessed 15 January 2019). (in Chinese)